

DING-DANG

La cançó popular a les Illes Balears

UNA EINA DE TREBALL

PRIMER NIVELL

BERTA LIESEGANG MOLL • CATALINA RIBOT MAYOL

EDICIONS **DOCUMENTA** BALEAR

2021

INTRODUCCIÓ

A la nostra pràctica diària de l'ensenyament del llenguatge musical hem trobat sempre a faltar llibres didàctics, fonamentats en els corrents pedagògics moderns, amb un contingut prou ample de cançons del nostre entorn i la nostra cultura. Per això nosaltres sempre hem ampliat el repertori de cançons pel nostre compte, elaborant exercicis adients, per tal que els nostres infants no perdin la vertadera essència de la nostra cultura popular.

Aquest llibre pretén ser una eina pràctica de suport, un recurs pedagògic contextualitzat per a l'ensenyament/aprenentatge del llenguatge musical. Val a dir, també, que moltes cançons, tretes de cançoners publicats i/o directament del poble, de vegades les hem escrit en diferents valors, compassos, tonalitats i/o tessitures per tal de poder-ne fer un ús més profitós.

Quant a la tria del repertori de cançons, hem seguit el criteri de la varietat, sempre que ens ha estat possible en funció dels continguts a treballar, conservant els textos segons les modalitats lingüístiques del català de cada illa.

Berta Liesegang Moll
Catalina Ribot Mayol

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES GENERALS

La música ha de ser un llenguatge viu i espontani i una matèria organitzada psicològicament amb un ritme adequat, una continuïtat i un caràcter globalitzador.

Una de les característiques més importants de la Pedagogia musical actual es fonamenta en la llibertat i amplitud amb què s'utilitzen els mètodes, per tant l'aplicació didàctica serà essencialment activa, on l'experiència s'avantposarà al coneixement. Amb això volem dir que el nin i la nina hauran de VIURE, FER I COMPRENDRE LA MÚSICA; no aprendran per repetició, sinó per un acte de comprensió i interiorització. El punt de referència de l'ensenyament de la música serà la cançó infantil, material molt valuós i educatiu que pren com a referència i eix la llengua materna.

A partir de la cançó els i les alumnes perceben i vivencien de forma global elements bàsics que més tard seran objecte d'abstracció, d'aprofundiment, d'individualització, d'anàlisi... essent el procés final la lectoescriptura i la creativitat. El nin i la nina hauran d'haver après un bon nombre de cançons i haver-hi realitzat un ampli i ric treball musical per, posteriorment, arribar a la interiorització de la pulsació, estudiar trets melòdics i rítmics, fraseig, intervèl·lica, tonalitat...

A la presentació de cada un dels continguts no hi ha cap casta d'explicació teòrica tradicional, en tot cas, només una presentació gràfica del que treballam amb cada cançó. Serà tasca del professor o professora introduir els conceptes teòrics en un llenguatge adequat a l'edat dels i les alumnes i la seva maduració intel·lectual, sempre en funció de l'assoliment pràctic.

EDUCACIÓ PRIMÀRIA

Els continguts d'aquest llibre s'ajusten perfectament als continguts que es treballen en l'ensenyament del llenguatge musical de l'assignatura de Música, a l'àrea d'Educació Artística, per a tota l'etapa.

Durant el PRIMER CICLE s'ensenyaran totes les cançons que el mestre o la mestra consideraran convenients per un treball posterior, però sempre d'una manera lúdica, sense forçar a la lectura. Es poden utilitzar per al treball sensorial, per a la dansa, per a la dramatització, marcant la pulsació, etc. Cap al segon curs, en què ja comencen a conèixer algunes notes, poden començar a llegir les primeres cançons (si estan ben interioritzades), rítmicament i melòdica.

Al SEGON i TERCER CICLE es continuarà l'aprenentatge de cançons, de progressiva dificultat rítmica i melòdica, mentre es treballa la lectura i escriptura musical sobre les cançons apreses anteriorment. En aquesta fase caldrà tenir en compte les recomanacions didàctiques que feim a l'apartat d'escoles de música, amb l'única diferència que els darrers i més complicats continguts rítmics

d'aquest llibre només caldrà que, en acabar l'etapa, els i les alumnes de Primària els entenguin i els sàpiguen executar en el context de la cançó, sense que sigui obligatori saber-los solfejar.

EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA

Durant el darrer cicle de l'Educació Primària els nins i nines hauran vivenciat i interioritzat les cançons treballades a la darrera part del llibre i n'hauran executat els continguts dins el context de la cançó. Aquest procés acabarà de madurar al Primer Cicle de l'Educació Secundària, amb l'abstracció dels continguts vivenciats. Ja es podrà dur a terme un treball teòric i pràctic fora del context de la cançó. Val a dir que no tots ni totes les alumnes aconseguiran un domini autònom en la realització.

Caldrà tenir en compte les recomanacions didàctiques de l'apartat d'Escoles de Música.

ESCOLES DE MÚSICA

Durant el primer curs de Llenguatge Musical s'hauran d'assolir els continguts d'aquest llibre, encara que no tots els/les alumnes els dominin.

EDUCACIÓ RÍTMICA:

- Interioritzar la regularitat de la pulsació.
- Treballar sensorialment el ritme mitjançant l'expressió corporal i l'audició.
- Treballar el ritme a partir del llenguatge, mitjançant la prosòdia rítmica, esquemes de petites frases de 4/ 6 i 8 pulsacions, fent ecos rítmics, cadenes rítmiques, acompanyament de cançons amb obstinats, cànons rítmics, polirítmies a dos grups, a dues mans... Tot aquest treball es pot fer emprant la rítmica corporal i els instruments de petita percussió.
- Presentar seqüencialment les figures rítmiques.
- Abans de realitzar els reconeixements rítmics i els dictats, els elements hauran de ser assolits.
- Treballar els compassos a partir de la seva accentuació.

EDUCACIÓ MELÒDICA:

- Mitjançant la CANÇÓ treballarem la qualitat de la veu: control de la respiració, emissió, articulació, entonació, memòria auditiva...
- Dins el context de la cançó treballarem les primeres relacions intervàliques, per passar a treballar-les de forma aïllada: 2a M. 2a m. 3a M. 3a m.
- Podrem treballar la melodia mitjançant ecos melòdics, cadenes, fonomímia...

- Serà fonamental treballar les cançons a diferents alçades per tal de treballar l'oïda relativa.
- S'haurà de fer un treball sensorial d'imitació i entonació abans d'executar qual-sevol dels reconeixements proposats en el llibre. El dictat serà un bon exercici d'oïda musical.

LECTURA MUSICAL

- Totes les cançons seran objectiu de ser solfejades. Es portarà la pulsació i a mesura que se solfegi amb regularitat i precisió, i, mitjançant el joc de direcció, es començarà a portar el compàs. Aquest procés serà llarg i complex; es treballaran els elements per separat: ritme, melodia...
- Els exercicis d'agilitat de lectura mecànica de notes es faran primerament molt lentament, portant una pulsació o un ritme donat pel mestre.
- Les SÈRIES RÍTMICO-MELÒDIQUES, a més d'ajudar a fixar l'entonació, la tonalitat, un ritme determinat..., ajudaran a agilitar la lectura. Seria convenient que, a proposta del mestre, els i les alumnes en realitzen de noves. Poden realitzar-se sense mirar el llibre i després llegint-les. Aquests exercicis conjuntament amb els d'identificació numèrica d'interval (ajuden a la seva identificació visual), o de mecànica de notes, no es faran tots d'un cop a una classe; s'aniran alternant amb altres tipus d'exercicis.

TONALITAT

- S'iniciarà l'estudi de la tonalitat, a partir de l'oïda, grafia, comprensió teòrica..., amb les dues tonalitats model: Do Major i La menor.
- Les preguntes suspensives i les respostes conclusives rítmico-melòdiques i l'anàlisi del comportament de les tòniques i dominants seran un bon recurs a tenir en compte.
- Nocions d'acord a partir de l'acord de Do Major.

ALTRES ELEMENTS DEL LENGUATGE MUSICAL:

- Treball del fraseig a partir de la dansa i l'expressió musical.
- Treball dels signes d'expressió: *f p mf*
- Treball d'indicadors del moviment.
- Treball dels signes d'articulació: picat, lligat...
- Treball de variacions rítmico-melòdiques.

CREATIVITAT I IMPROVISACIÓ

És un dels objectius terminals del llenguatge musical. En el llibre se'n fan algunes propostes, però el mestre hauria de fer-ne de noves, aprofitant el potencial creatiu de cada grup-classe.